

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio secunda. Vtrum creatura habens esse fixum & permanens
potuerit ab æterno produci.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

nui non valens. Deinde dicit quod quia perfecta bonitas in creatura est vt ei perfecte adiungatur, ideo fecit Deus rationalem creaturam, & sic distinctat vt pars corpori vniretur, & alia pars. scilicet angelica in sua puritate non vnita remaneret. Deinde ostendit qd homo, & vniuersaliter omnis creatura facta est propter dei bonitatem. Vnde etiam subdit qd bonitas dei est causa existendi creaturis, & qd ex ea sequitur bonitas creaturarum. Creauit enim Deus hominem ad se laudandum & sibi seruendum ex qua laude & seruitio homo potest perficere & perfici habet. Postea concludendo determinat qd creatura rationalis facta est propter dei bonitatem & sui vtilitatem. Vbi etiam addit qd mundus creatus est propter hominem, quia multa vtilitas ex rebus aliis prouenit homini. Addit etiam qd non solum creature corporales, sed etiam ipsi angeli ad hominis perpetuum profectum faciunt. Deinde quia alicubi legitur in scriptura qd homo creatus sit propter ruinas angelorum, propter hoc subdit quod illa non fuit tota causa sed concausa. Postea querit qualiter anima sit coniuncta corpori, & dat de hoc causam triplicem. Primo quia sic Deo placuit. Secundo in signum futuræ beatitudinis (vno enim spiritu cum carne representat possibilem fore vnionem anime ad deum.) Tertio propter anime meritum, vt. scilicet in corpore mortali maius meritum acquireret. Vltimo concludit qd circa omne genus creature veritur sua intentio, scilicet circa spirituales creaturas non vnitas corpori, & circa corporeas pure. Et circa spirituales corpori vnitas, Et in hoc terminatur sententia &c.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum creatio sit possibilis.

Thom. 1. q. 45. ar. 1. & 2.

Circa principium secundi libri Sententiarum, Quæritur primo de tribus in generali. Primum est de possibilitate creationis. Secundum est de eius communicabilitate. Tertium est de actione, & de intentione creantis. Adhuc circa primum queruntur tria. Primum est de possibilitate creationis absolute. Secundum vtrum creatura habens esse permanentem potuerit ab æterno produci. Tertium vtrum aliquod successuum pura motus potuerit esse ab æterno, vel aliqua creatura sub motu. Ad primum sic proceditur, & arguitur quod creatio non sit possibilis, quia actio essentialis respicit subiectum quam terminum dicente Autore. 6. prin. quod actio non requirit quid agat, sed in quid agat. Est autem impossibile, & contradictionem implicans quod aliqua actio sit sine termino (Alioquin actio esset vbi nihil ageretur) ergo impossibile est aliquam actionem esse sine subiecto. Cum igitur creatio dicatur esse sine subiecto, videtur quod creatio non sit possibilis.

2 Item creatio videtur esse aliquid mediū inter deum creatorem, & ipsam creaturam, sed constat quod non est substantia, ergo est accidens. Omne autem accidens requirit subiectum, igitur &c.

3 IN CONTRARIUM est quod dicitur Mach. 7. Peto nate vt aspicias in cœli & terræ, & inspicias vel intelligas quod ex nihilo creauit ea Deus.

4 RĒSPONSIŌ. Circa quæstionē istam primo videndum est quid importatur per nomē creationis, quo viso respondebitur ad quæstionem.

5 Quantum ad primum intelligendum est qd per creationem, secundum quod nomen creationis communiter accipitur importatur actio per quam aliquid producitur ex nihilo. Hoc autem potest intelligi tripliciter, vno modo materialiter, scilicet qd nihil sit materia rei productæ quod esse non potest, quia quod nihil est, nullius potest esse materia. Inest enim materia rei factæ tanq̄ pars eius. Est enim materia ex qua aliquid fit cum inest vt dicitur 1. Physic. Alio modo ordinabiliter vt sit sensus creaturas fieri ex nihilo, id est, post nihil, ita vt maneat ordo affirmatiuus à nihilo tanquam à termino à quo.

6 Quem sensum licet quandoq; doctores accipiant tanquā verū imaginantes quoquo modo licet improprie loquendo ens & nihil esse terminos creationis, tamē proprie loquendo istud non est verum, propterea quod non est possibile ponere terminos in actione in qua non est subiectum commune vtriq; termino nisi vterq; terminus

sit positius (quod dico propter transubstantiationem panis in corpore Christi) Cuius ratio est, quia necesse est in omni actione habere terminos qd termini sint incompositibiles & quod vnus necessarii precedat alium (videlicet terminus à quo terminū ad quem) sed negatio vel priuatio nō potest secundum se precedere habitum naturæ vel durationem, cum secundum se & in se non sit aliqua natura, nec durationem habeat, ergo si aliquo modo precedit, hoc est ratione alicuius nature sibi subiectæ, igitur in actione non habente commune subiectum sicut est creatio, ens & nihil nō possunt esse termini, cum terminorum alter sit pura negatio.

7 Item oportet qd virtus agentis in omni actione attingat vtrumq; terminū, vnus enim abiicitur & alter acquiritur, & vtrumq; sit virtute agentis, & ideo oportet quod virtus agentis vtrumq; attingat, vterq; autem potest attingi, quando vterq; est positius, sed quādo alter est positius & alter est negatiuus, cum illud quod nihil est attingi nō possit secundum se oportet qd attingatur ratione alicuius substrati quemadmodū fit in illuminatione aëris, cum de nō illuminato fit illuminatus, & vbiq; alter terminorum est priuatio, alter verò forma, nunquam enim attingi potest terminus negatus nisi ratione substrati subiecti à quo expellitur priuatio per introductionem habitus. Cum igitur in creatione nō supponatur subiectum commune impossibile est quod proprie loquēdo demus ei duos terminos, scilicet ens & nihil.

8 Relinquitur igitur tertium, scilicet, qd creatio dicitur esse de nihilo, solum negatiue, quia non est de aliquo nec in ratione subiecti, nec in ratione termini. Vnde sicut nō habet subiectum, sic neq; terminum ex quo, vel à quo fit. Non enim est motus vel mutatio quæ sunt, à quodam in quoddam.

9 Hoc viso dicendum est quod creatio est possibilis, hoc est, productio alicuius de nihilo modo quo expositū est. Quod probatur dupliciter. Primo modo sic, materia est aliquid productū, sed hoc non potest esse, nisi per creationem, igitur &c. Minor patet, quia materia est vltimū subiectum, propter quod ad eius productionem non potest aliquid prius subici. Probo maiorem, omne quod sibi derelictū esset nō ens habet causam deducentē ipsum de non esse ad esse (Alioquin nunq̄ esset ens, sed semper non ens) sed materia prima si sibi dereliqueretur, esset nō ens, ergo habet causam deducentē ipsam de non esse ad esse. Talis autem est sola causa agēs, &c. Maior iam patet, minor satis est clara, quia materia prima nō potest esse sine forma, igitur, &c. Si dicatur qd imō virtute diuina, habetur propositū, quia si nō potest esse sine forma, nisi deo hoc faciente, ergo sibi derelicta non esset ens.

10 Secundo sic, nulla productio supponit subiectum, nisi quatenus terminus productionis non potest esse sine subiecto. Fieri enim ordinatur ad esse, sed Deus potest facere quod accidens sit sine subiecto (vt in sacramento altaris) ergo potest facere qd accidens fiat sine subiecto, sed tunc esset vera creatio, ergo &c. Et ratio hæc partim innititur fidei, & sic patet primum.

11 Ad primum argumentum dicendum est per interemptionem maioris. Omnis enim actio realis est eadem cum suo termino, vel saltem illa quæ est sine motu, qualis est creatio. Et ideo essentialiorem ordinem habet ad suum terminum, q̄ ad subiectum. Quod autem dicit Author. 6. principiorum, quod actio non requirit quid agat, sed in quid agat, intelligendum est sic, qd actio naturalis de qua loquimur, quæ habet subiectum & terminum supponit subiectum, tanquam aliquid præexistens, non autem supponit terminum, sed producit.

12 Ad secundum est dicendum quod creatio nō est aliquid medium inter Deum & creaturam, sed est ipsamet creatura sub respectu vel denominatione respectiua ad datam esse. Est enim creari idem quod habere esse ab alio secundum se totum.

QVÆSTIO SECUNDA.

Vtrum creatura habens esse fixum & permanentem potuerit ab æterno produci.

Tho. 1. q. 46. ar. 2. Hen. quodl. 1. q. 7. & quodl. 9. q. 17. Holcot. 2. q. 2. ar. 5. vide hic Scotum.

Ad sec

Inf. q. 4. mem. 30.

AD Secundum sic proceditur, Et arguitur quod creatura habens esse fixum & permanens non poterit ab æterno produci. Omnis duratio inclusa inter duo nunc necessario est finita, sicut omnis linea quæ est inter duo puncta, necessario est finita, sed omnis duratio creaturæ necessario clauditur inter duo nunc, ergo &c. Minor probatur. Creatio enim cuiuslibet creaturæ, necessario est in aliquo nunc. Non est enim in tempore, quum sit subita, modo etiam est accipere aliqua duo nunc, inter quæ duo nunc tota duratio creaturæ clauditur, ergo &c.

2. Itæ creatura aut simul fit & facta est, aut prius fit, & posterius facta est. Si dicatur quod prius fit & posterius facta est, æterna esse non potest, quia haberet aliquid prius se duratione. Si verò simul fit et facta est, aut hoc erit verum pro quolibet instanti, aut pro vno tantum. Non pro quolibet, quia nunc esset verum dicere quod mundus fit & factus est, & creatus est, quod videtur inconueniens. Si pro vno nunc tantum, quum nullum nunc transiens, quædam modum est nunc mensuram creationem, quæ transit, fit æternum, impossibile est creaturam esse ab æterno.

3. Itæ secundum philosophum, i. peri hermenias. Omne quod est quando est necesse esse, sicut Sortem sedere quando sedet, ita quod pro tempore illo quo est, non est potentia ut non sit, nec ex parte rei, nec ex parte alicuius agentis. Et similiter quod fuit quando fuit, necessario fuit. Quod autem est necessario isto modo non est necessario absolute, quia erat potentia in tempore precedenti, per quam ille actus potuit impediri. Ex hoc arguitur quod aliquando fuit, nec erat potentia præcedens, per quam potuit impediri, tale necessario fuit necessitate absoluta, ita quod nulla est potentia, nec ex parte dei, nec ex parte rei quod illud non esset. Sed si ponatur creatura fuisse ab æterno nunquam fuit duratio præcedens, ratione cuius existentia eius posset impediri, ergo ipsa fuit necessario necessitate absoluta, ita quod nec ex parte dei, nec ex parte rei fuit possibile eam non esse. hoc autem est hereticum, quare &c.

4. Itæ omnis creatura habet de se non esse, si ergo ab alio habeat esse, aut simul habebit vtrumque. (i. esse & non esse) aut prius non esse, quam esse. Non simul, quia implicat contradictionem, ergo prius habet non esse quod esse. Aut ergo natura aut duratio. Si duratio habetur propositum scilicet quod non fuit ab æterno. Si natura solum, ergo simul duratio, & pro eodem instanti, habet esse & non esse, quod est impossibile.

5. Item versus in nihilum opponitur creationi quæ est ex nihilo, sed omne annihilatum habet non esse post esse duratione, ergo omne creatum habet esse post non esse duratione, sed tale non potest esse æternum, quare &c.

6. Itæ natura & duratio sunt idem in deo, sed Deus necessario præcedit res naturaliter, ergo duratio. Sed nihil habens aliquid prius duratione potest esse æternum, ergo &c.

7. Ad idem est Damas. lib. 4. cap. 9. qui dicit, non aptum natum est, quod ex non esse ad esse deducitur, coæternum esse ei quod est sine principio & semper est.

8. Et Hugo de san. Viç. lib. 1. de Sa. dicit quod ineffabilis potentia virtus non potest aliquid præter se habere coæternum.

9. **IN CONTRARIUM** arguitur, quia non minus est potens essentia diuina, quam persona. Sed persona diuina potest aliam personam diuinam coæternam producere, sicut & produxit, ergo essentia diuina potest aliam essentiam sibi coæternam producere, non nisi creando, ergo &c.

10. Item creatura potest statim cum est, effectum suum producere, sicut statim cum est ignis, est splendor eius, ergo multo fortius hoc potest facere Deus, qui est potètor omni creatura.

11. **RESPONSIO.** Questio ista habere potest duplicem sensum, secundum quod ly ab æterno potest duo determinare, scilicet hoc quod est potuit, vel hoc quod est create. Primo modo queritur de possibilitate creationis absolute: Est enim sensus, vtrum Deus potuit ab æterno creare (id est, vtrum ab æterno habuerit potentiam creando aliquid.) Et cum constet quod Deus habuerit ab æterno potentiam ad omne quod est possibile (nulla enim potentia aduenit ei ex tempore) ideo hoc modo non queritur de possibilitate creationis absolute, de qua in præ-

ced. quest. dictum est. Sed secundo modo queritur de possibilitate creationis non absolute, sed respectu æternitatis, an, scilicet actus creandi potuit esse ab æterno.

12. Circa quod est intelligendum quod creaturam fuisse ab æterno potest intelligi dupliciter, vno modo quod semper fuerit, nec habuerit iugem æternitatis causam, seu principium, & isto modo est impossibile secundum philosophiam, & hereticum secundum fidem aliquod præter Deum fuisse vel posse fuisse ab æterno. Alio modo quod creatura semper fuerit, non habes sue durationis initium, habes tamem sue æternitatis causam & principium. Et hoc modo negari non potest nisi propter defectum diuinæ potentie, vel propter repugnantiam creaturæ. Primum nullus dicit, quia potentia diuina ad omne possibile se extendit.

13. Nec secundum potest dici, quia repugnantia ex parte creaturæ, ne ab æterno posset fieri, aut esset propter defectum potentie passivæ ab æterno, aut quia esset repugnantia intellectuam. Primum non potest dici, quia pari ratione nihil posset omnino creari, nec ab æterno, nec de nouo. Cui creatio nihil omnino supponat ex parte facti. Solum ergo refert videre si ex repugnantia intellectuam, id est, si contradictionem implicat creaturam ab æterno fuisse.

14. Et dicendum ad hoc, quod res permanens, cuius esse non consistit in successione, ut cæli, homo, angelus potuit à Deo produci ab æterno. Quod patet tripliciter, secundum tria quæ sunt de ratione creaturæ. Est enim creatura ens productum ab alio, de nihilo. Iam ratione qua creatura est ens non potest sibi repugnare, fuisse ab æterno, quia potissime repugnare deo, in quo verissime saluatur ratio entis, ergo si repugnat ei hoc erit vel ratione cause producentis, quia est ab alio, vel ratione productionis, quia est ens productum, vel ratione termini, quia de nihilo. Et de his omnibus tactis sunt difficultates in argumentis.

15. Quod autem est non repugnat ratione cause producentis, quia est ab alio patet, quia non est necesse causam agentem præcedere durationem sui effectum, quia si illud esset de ratione agentis, aut ergo in quantum est agens absolute, aut in quantum tale agens. I. per voluntatem. Primum non potest dici, quia inuenitur multa agentia, quorum effectus sunt statim cum suis causis. Statim enim cum est ignis lumē eius est in domo, & sol in eodē instanti, in quo creatus est hemispherium illuminauit. Item nec de ratione agentis per voluntatem est, quod præcedat durationem suum effectum, nisi voluntas sit de nouo accedens, ita ut de non volente fiat volens, aut voluntas sit deliberatione sequens, neutrum autem istorum est in Deo, quare &c.

16. Item voluntas diuina non minuit eius potentiam, sed secundum omnes, si Deus ageret ex necessitate nature, res fuissent ab æterno, ergo non obstante quod Deus agat per voluntatem res poterunt esse ab æterno. Non est ergo repugnantia intellectuam, si dicamus causam agentem non præcedere suum effectum.

17. Quod autem non sit repugnantia ex parte productionis, quin creatura potuerit esse ab æterno, inquirendum est nunc, quia in hoc dependet maior pars questionis. Quicquid enim detur de productione creaturæ, siue quod sit in instanti, siue in tempore, semper videtur sequi quod creatura sit de nouo. Si enim creatio sit successiua, & in tempore, ipsa duratione præcedet creaturam. Si autem sit in instanti inter illud instanti, & inter aliud quod nunc accipitur, includitur tota duratio creaturæ, et in illis finitur tanquam in suis terminis. Et ideo licet ad probandum quod agens creatum non præcedat durationem sui effectum sufficiat probare quod agat ex necessitate nature, & actione subita, tamen non sufficit hoc circa agens increatum. Quauis enim non repugnet actioni momentaneæ quod sit in eodē instanti, in quo est causa agens, que etiã in instanti incipit esse, tamē repugnat actioni momentaneæ, quod sit æterna ut videtur.

18. Ad tollendum igitur hanc difficultatem distinguendi sunt modi quibus aliquid habet fieri, qui sunt quatuor in vniuerso. quidam enim sunt per modum solum, sicut aqua fit calida per motum calefactionis. Alia sunt per mutationem sequentem motum de necessitate, sicut forma substantialis introducit in materia per generationem sequentē alterationem præuiã, cuius ipsa est terminus saltē extrinsecus. Tertio modo aliqua sunt per mutationem quidē sequen-

Inf. lib. 4.
d. 4. q. 1.
num. 16.

sequentem motum, sed non per se, nec ex necessitate, sicut illuminatur hemispheriū nostrum a sole, quā illuminationem præcedit motus localis solis, per quē fit nobis præsens. In primo autē instanti, quando tactus est sol, fuit aer illuminatus a sole, sed non per præcedentē motū. Quarto modo fiunt aliqua, nō per motum aut mutationē, sed per simplicem emanationem, sicut illa quæ creantur.

16 In his autē quatuor modis fieri & factū esse, nō eodem modo se habet. Nam in illis quæ fiunt per motū, factum esse se habet ad neri, sicut eius terminus. Et simili modo mensura ipsius facti esse se habet ad mensurā fieri, sicut eius terminus. Propter quod sicut motus vel fieri mensuratur tēpore, sic factū esse mensuratur nunc tēporis, quod est nūc hūc. Et sicut verū est dicere de tali re, q̄ fit, solum pro tēpore mēsurante motū, sic verū est dicere q̄ factū est solum pro illo instanti, in quo terminatus est motus.

17 In illis verō quæ fiunt per mutationē sequentē motum per se, idem est iudicium, quia enim vni est propter alterum (scilicet motus præcedens propter sequentē mutationē) iudicandum est q̄ vtrobiq; est vni tantū quoad mensurā, ita scilicet vt talis res dicatur solum fieri pro tēpore mensurāte motū, facta autē pro nunc quod est terminus illius tēporis, quantum factum esse vel fieri secundum ipsam mutationē præcisē simul sunt & vnum & idem.

18 In his vero quæ fiunt per mutationē sequentē motum localem, sed non ex necessitate vt dictū est de illuminatione est aliter, quia propter motū præcedentē non dicitur res fieri, quia per motum localem nec forma acquiritur subiecto, nec aliqua dispositio ad formā. Et ideo factū esse per sequentē mutationē nō est terminus præcedentis motus, nisi per accidens, quia est quando terminus præcedentis motus est. Nec mensura eius est eadem cū mensura termini motus, nisi secundum accidens. In quantum ei coexistit primō. Alio enim nunc mensuratur terminus motus localis, quia nunc tēporis fluente, alio mensuratur illuminatione, quia nunc stante, & nō fluente. Quod patet sic, idē manens idem secundum idē, & respectu eiusdem semper natum facere idē, si agat ex necessitate naturæ. Sed si sol accedens primū punctum hemispheri nostri staret ibi, ita q̄ ibi terminaretur motus localis præcedens, & inciperet illuminare nostrum aerem, tunc sol maneret idem respectu aeris, & secundum idem ageret, & id ex necessitate naturæ. Aer etiam maneret in eadem dispositione, vt suppono, ergo sol sic manens semper faceret idem. Sicut igitur in primo instanti verū fuit dicere de eodem lumine q̄ fit, & factum est, ita in quolibet alio verum est dicere de eodem lumine q̄ fit & factum est. Propria ergo mensura talis fieri non est nunc fluens, quod nō contingit bis accipere, sed nunc stans, quod potest pluribus partibus tēporis coexistere. Veruntamen, quia motus præcedit esse dare aliquid nunc tēporis, cui primō coexistit nūc mensura illuminationis, quod non esset, nisi motus præcederet.

19 In his verō quæ fiunt per simplicem emanationem absq; motu præcedente (sicut illa quæ creantur) fieri & factum esse simul sunt & vnum, & mensuratur nunc stante, quod nō necessario coexistit primō alicui nunc tēporis quod patet, quia actio & passio sunt vnus motus sub diuersis respectibus, a quo & ad quē, ergo circumscripto motu actio & passio dicunt solos respectus inter producentem & productum. Cū ergo creatio sit sine motu, creare & creati dicunt solos respectus inter deum & creaturā, ita q̄ creare nihil aliud est q̄ dare esse alteri nullo supposito, & creati, quā sic habere esse a deo. Et ideo quū pro quolibet instanti sit verum dicere q̄ creaturā habet esse a deo pro quolibet est etiam verum dicere, q̄ creatur & creata est. Nec oportet mensurā creationis coexistere primō alicui nunc tēporis, quia nō oportet aliquē motum præcedere creationem, sicut fit in illuminatione noua, ratione nouitatis. Sed sicut in diuinis semper est verum dicere filius gignitur & genitus est a patre ex necessitate naturæ, & in identitate essentia, sic verum est dicere de creatura (quandiu est) q̄ creatur a deo, & creata est ex libera tamē voluntate diuina, & in diuersitate essentia, vt sit eadem actio creationis rerum, & conseruationis earum. Et licet sit sentiendum sic, tamē aliter est loquendum, secundum quod plures loquuntur, quia enim actiones notiores nobis sunt illæ quæ sunt cum motu, aut quæ sequuntur motu

tum, vt generationes rerum naturalium: & in his res nō dicitur aceri post primū instans, in quo accepit esse. Ideo secundū hanc similitudinē, nec nos dicimus q̄ cœlum nunc creetur, aut angelus, quū tamen secundum rei veritatē sit sentiendum sic. Mensura igitur creationis est nunc stans, quod potest pluribus nunc tēporis coexistere. Nec est necesse dare aliquod nunc tēporis, cui primō coexistat, quum nullus motus creationem præcedat, sicut non est necesse dare a parte post vltimum nunc tēporis, cui duratio creaturæ vltimō coexistat.

20 Ex his formatur talis ratio, Actio quæ non est successiua, nec mensuratur nunc fluente, quod non cōtingit pluries accipere, sed nunc stante, talis actio non impedit quin productum per eam possit coexistere producenti. Et hoc manifestum est ex præcedētib; . Si enim esset successiua, impeditet coexistentiā respectu cuiuslibet agentis. Rursus si esset subita, & mensuraretur nūc fluente nō impeditet coexistentiā respectu agentis temporalis, impeditet tamen respectu æterni, quia tale nunc non contingit pluries accipere. Et ideo cū semel acceptum sit, prius accipi non potuit, & sic ab æterno non fuit. Sed his amotis nihil impedit ex parte actionis coexistentiā effectus cum agente æterno. Sed creatio est talis actio quæ non est successiua, sed subita, nec mensuratur nunc fluente, sed stante, vt deductum fuit, ergo non repugnat creaturæ ratione suæ productionis, quin possit ab æterno coexistere deo producenti, quod fuit secundum.

21 Quod item non sit repugnantia ratione termini (quod erat tertium) ex eo scilicet q̄ creatura dicitur esse ex nihilo (Ex hoc enim forte videretur q̄ creatura haberet esse post nihil duratione) hoc sic ostēditur, illud quod nō præcedit creaturā duratione vel natura, non impedit eam quin possit esse æterna, sed esse nihil vel ex nihilo nō præcedit esse creaturæ duratione vel natura, igitur &c. Maior patet, etiam si poneretur solum quod non præcederet duratione. Minor probatur, quia creatura non dicitur fieri ex nihilo materialiter, tanquā nihil sit materia facti, nec ordinabiliter, ita vt maneat ordo affirmatiuē ad nihil sub hoc sensu, quod fiat ex nihilo, id est, post nihil, sed dicitur fieri ex nihilo purē negatiuē, id est, non ex alio, & isto modo nulla antecessio durationis, aut naturæ intelligitur ipsius nihil ad esse creaturæ. Vnde non est necesse creaturam prius tempore vel natura fuisse nihil quā aliquid.

22 Quod autē consuevit dici q̄ creaturā prius est naturaliter nō ens quā ens, quia de se habet q̄ sit non ens, ab alio autē habet q̄ sit ens, prius autem est quod inest alii cui ex se, quā quod inest ab alio. Non intelligo qualiter possit esse verū, quia quod inest alicui ex se, vel ex natura sua, naturā non destruit, sed ponit vel supponit, nō ens autem vel nihil naturam destruit: ergo impossibile est, q̄ aliqua res ex natura sua sit non ens vel nihil.

23 Nec obstat si dicatur q̄ res de natura sua nō est ens, & proinde est non ens, quia aliud est dicere naturam rei nō habere esse de se, & habere de se non esse. Primū enim istorum est verum, secundum autē falsum & impossibile. *Infra 44. q. 2.* Et ita patet q̄ non repugnat creaturæ (quia est ex nihilo) quin sit vel esse possit ab æterno, quia per hoc quod creatura est ex nihilo, nullus ordo naturæ aut durationis importatur ad nihil. Sic igitur apparet, quod creaturæ perenni manenti non repugnat fuisse ab æterno.

24 Sed cōtra arguitur sic, Creatura habet causam priorem se, saltē ordine naturæ, in illo ergo priori creaturā non fuit ens, ergo non ens, vel nihil: & sic inter creaturā & nihil, est saltē ordo naturæ. Et dicendum ad hoc q̄ ponendo ordinē prioris & posterioris secundum naturā inter creaturam & nihil, non propter hoc sequitur quin creatura possit esse æterna, nisi poneretur inter ipsa ordo durationis, sicut prius dictum fuit. Et nihilominus nec ordo naturæ est inter ipsa, quantum sit inter creaturam & suā causam. Et quum dicitur quod in illo priori causæ creaturæ non fuit ens, non est verum, quia prius & posterius secundum naturā non attenduntur secundum entitatem, & non entitatem, vt verum sit dicere quod vnum sit alio non existente, quia nunquā est verum dicere quod sol sit lumine non existente, & tamen sol est prior secundum naturam, quā suum lumen, sed attenduntur secundum entitatem

entitatē dependentē & independentē, quia illud est prius secundum naturā, cuius entitas est independentis, & illud posterius, cuius entitas est dependens, & tamē istę duę entitates sunt semper simul. Sed prioritas causę nō cōpetit effectui, sicut nec independentia. Non est ergo verum q̄ in illo priori causę suę creatura non sit ens: imō est ens, sed quia est dependens, ideo non attribuitur ei illa prioritas.

25 AD PRIMVM argumentum principale dicendum quōd duratio creaturę inclusa inter duo nunc flūētia, vel quę imaginatur in motu flūēte, est necessariō finita, sed duratio creaturę permanentis, non accipiētis esse per motū, nec per mutationem sequentē motum, non necessariō includitur inter talia duo nunc, sed mensuratur nunc stāte quod potest pluribus temporis coexistere, imō quod plus est, potest toti tempori coexistere & ideo non oportet talem durationem esse finitam.

26 Ad secundum dicendum est quōd creatura dum creatur simul sit, & facta est. Et hoc non solum verum est pro vno nunc flūente, sed pro nunc stāte quod potest toti tempori coexistere, & præexistere.

27 Ad tertium dicendum quēcum dicitur illud quod aliquando fuit nec erat tēpus præcedens pro quo potuit imitari illud est necessariō necessitate absoluta. Dicendū quod falsum est. Siue enim creatura sit ab æterno producta, siue ex tempore semper est à Deo liberē producta, & non ex necessitate absoluta. Quod patet quia illud quod non est necessariō volūtū à Deo non est necessariō à Deo productū (cum Deus agat per voluntatem) sed Deus nihil aliud à se vult ex necessitate. Non enim necessitatur volūtās nisi respectu finis, vel eorū sine quibus finis haberi nō potest, vel conseruari, nihil autē tale inuenitur in creaturis respectu diuinę bonitatis quę est finis omnium, & ideo nihil creatum est à deo necessariō volūtū vel productum, quod enim tempus præcedat nihil vel non præcedat facit ad hoc quōd aliquid procedat à Deo liberē, vel necessariō. Tota enim ratio libertatis vel necessitatis sumēda est ex habitu dine potentie ad obiectum. Quod patet: quia omnis prædestinatus est ab æterno prædestinatus, & tamen quilibet prædestinatus liberē est prædestinatus, ita quōd ab æterno potuit non prædestinari, & similiter est in proposito. Et si aliquis dicat quōd non est simile, quia prædestinatio ratione eius quod est præ, importat antecessionē ad effectum prædestinationis, & ideo quod prædestinatus est, non necessariō est, quia respicit determinatū tempus, non sic autē est illud quod est ab æterno. Non valet, quia non solum effectus prædestinationis qui euenit in tempore contingenter euenit & non ex necessitate puta Sortem saluari, sed ipsum esse prædestinatum saluari, quod est æternum & non respicit determinatum tempus, liberum fuit, & non necessariō nisi ex suppositione, sicut Sortem currere supposito quod currat.

406.22.

28 AD QVARTVM patet ex iam dictis, falsum enim est illud quod assumitur videlicet quōd creatura habet de se non esse quantum de se non sit ens eo modo quo Deus de se est ens.

29 Ad quintum dicendum quōd non est simile de creatione & de versione, quia versio supponit creationē, non enim est veribile in nihil nisi quod est creatū ex nihilo, propter quod omnis versio ex tēpore est cum ipsam præcedat creatio duratione. Creatio autē nihil supponit nec subiectum, nec terminū ratione cuius oporteat in ea ponere nouitatem. Si verō argueretur sic, versionē in nihil, sequitur aliqua duratio, ergo creationem ex nihilo præcedit aliqua duratio, quia sic se habere videtur versio ad nihil in ratione termini ad quē est, sicut creatio ad nihil in ratione termini à quo. Dicendū quod nihil non est terminus à quo creatiois, nec terminus ad quē versiois vt sup. probatum fuit. q. 1. nu. 6. Itē quod assumitur non est verū scilicet quod versionem in nihil necessariō sequatur aliqua duratio. Est enim versio aliquid nō habere esse à deo postquam habuit esse ab ipso. Sicut enim creare est alicui dare totū suū esse, ita vertere in nihil est nō dare esse cui prius dabatur. Illud autē verificatur toto tempore quō res non est postquam fuit, & ideo versio potest coexistere infinitę durationi à parte post, sicut creatio à parte ante.

30 Ad sextum negatur consequentia. Et ratio est quia licet essentia diuina & eius duratio sint idem, tamen esse

simul natura cum Deo & esse simul est eo duratione differunt realiter propter respectum cōnotatum in hoc quō dico simul. Aliqua enim simul esse duratione est vnū esse dum aliud est quod quidem potest cōuenire creaturę respectu Dei, vt ostensum est. Esse autem simul natura est vnū non præintelligi alteri, nec supponi ab altero, sed esse simul naturali intelligentia absq̄ dependentia vel præsuppositione vnus ab altero quod non potest competere creaturę respectu Dei, ergo &c.

31 Ad septimum quod vltimō adducitur de Damasc. & Hug. dicendū est quōd licet creatura ab æterno fuisset, tamen nō esset dicendū eam equari deo in æternitate quod importat nomen cogentis quasi cōgruū æternitati, quia æternitas creatoris est semper simul tota vniformiter se habens, nec potest aliquam variationem suscipere, quælibet autem creatura mutabilis est aliquid, etiam si ab æterno esset, propter quod æternitas creaturę non potest equari æternitati creatoris, & hoc modo intelligendum est creaturam non posse esse cōæternam creatori, nō quin creatura ab æterno esse potuerit, sed quia æternitas eius deficit à perfectione æternitatis diuinę, nec duratio eius esset propriē æterna, tamen non mensuraretur æternitate, sed ætuo, coexistere tamen semper æternitati, & sic exponendę sunt autoritates Damasceni & Hug. Hanc responsionem tangit Boëtius vltimo de consol. dicens sic, non rectē, inquit, cum audiunt visum Plaroni mundum hunc nec habuisse initium temporis, nec habiturum esse defectum, hoc modo conditori mundum fieri cōæternum putant. Aliud enim est per interminabilē vitam duci quod mundo Plaro tribuit. Aliud interminabilis vitę totam patiter complexam esse presentiam.

QVÆSTIO TERTIA.

Vtrum entia successiua potuerint fuisse ab æterno.

Thom. 1. q. 46. ar. 2. ad. 6. & 7.

Tertio queritur, vtrum entia successiua, vt motus, & tempus potuerit fuisse ab æterno. Et arguitur quōd sic, quia quando aliqua sunt eiusdem rationis quod non repugnat vni non repugnat alteri, sed partes motus sunt eiusdem rationis, ergo cum nō repugnet huic vel illi parti habuisse ante se aliam, videtur nec quōd alicui partim motus, & sic ante quālibet potuit esse alia, & sic fuissent infinitę, quare & ab æterno.

2 Item probatur de generatione sic, in his quę sunt eiusdem nature est idē modus acquirendi naturā, sed indiuidua eiusdem speciei sunt eiusdem nature specificę, ergo habēt eundem modū accipiēdi naturā, vel saltē habere possunt. Hic autem modus est per generationē, ergo omnia sunt genita & nullum creatum, vel saltē sic esse potest, quo posito nō esset dare primum genitum, quare &c.

3 Ad idem est intentio Arist. 8. Physic. & primo cæli & mundi vbi sentit quōd non solum talia potuerint esse ab æterno, sed etiam quōd fuerint.

4 Item si motus cæli non posset fuisse ab æterno hoc esset propter aliquod impedimentum quod esset ex parte mouentis, vel mobilis vel spatii. Non ex parte mouentis quia æternum. Nec ex parte mobilis quod potest esse æternum, vt dictū fuit in precedenti quęst. Nec ex parte spatii tanquā oporteat dare aliquod signū à quo primō incipiat motus, cum motus cæli non sit rectus, sed circularis, ergo nihil impedit quin motus cæli poterit esse ab æterno.

5 IN CONTRARIVM arguitur, quia si motus fuisset ab æterno infinitę reuolutiones fuissent pertransitę, hoc est impossibile, ergo &c.

6 Item si mundus ab æterno fuisset, heri præcessissent infiniti dies. Similiter & hodie, sed infinito nihil est maius, ergo tot præcessissent heri sicut hodie, sed hoc est impossibile, cum hodie sit noua dies addita, ergo &c.

7 Item tempus ab heri est pars temporis ab hodie, sed pars non potest equari toti (æquaretur autem si infiniti dies præcessissent) ergo &c.

8 Itē si mundus fuisset ab æterno, fuissent infiniti homines, sed corrupto homine anima remanet, ergo essent infinitę anime. Hoc autē videtur impossibile, ergo &c.

9 RESPONSIÓ. Repugnat motui & cuiuscūq̄ creaturę sub motu fuisse ab æterno. Quod patet primō sic, in quibuscūq̄ est dare primum & vltimum illa sunt finita. Sed in reuolutionibus cæli acceptis seu præteritis quę sunt